

Xitsonga

Ntlawa wa

Muphasi wa tihlampfi

5c

Elias Makhapa

Tijisisa leswaku u kota ku hlaya marito lama
swinjovo, xinjovo, twile, xidlodlo, thirofi

Muphasi wa tihlampfi

Xitsonga

Ntlawa wa: 5C

ISBN: 978-1-77981-673-3

© 2023 Ulwazi Lwethu African Languages Literacy Project

Mutsari: Elias Makhapa

Muhundzuluxeri: Vutivi Shirinda

Muendli wa swifaniso: Ntibile Zonke

Nkhaviso na mpapafarhuto: Rock Bottom Graphic & Design

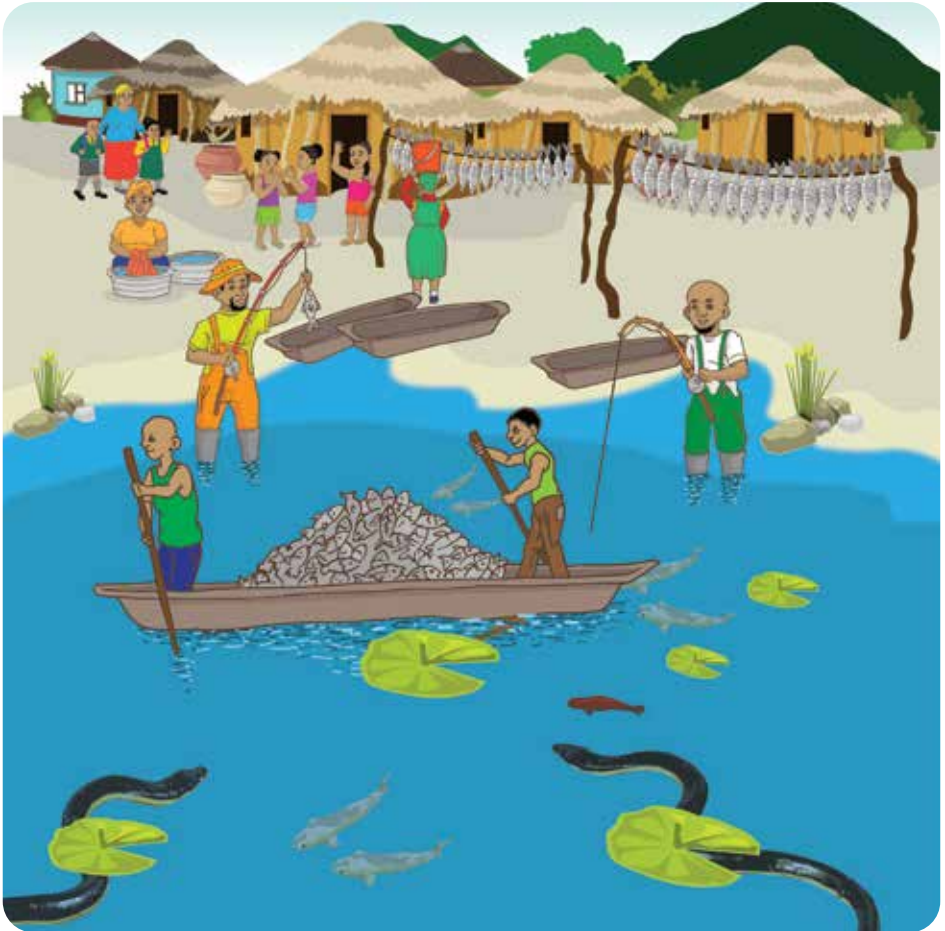
Nkandziyiso wo sungula ku kandziyisa 2023.

Muphasi wa tihlampfi

Elias Makhapa

Damu ra Ritavi ri tiveka swinene hikokwalaho ka tinyoka ta rona to tala. Vaphasi va tihlampfi a va tsakela damu leri swinene. Mpfuxeto a ri mufana wo huma eka Phaphazela. U tlharihile na ku lava ku tiva. U lava ku tiva hinkwaswo.

Mpfluxeto na ndyangu wa yena a va tshama kusuhi na damu lerikulu leri vitaniwaka Ritavi. Vaaka tiko vo tala a va ti hanyisa hi ku phasa tihlampfi. Van'wana a va xavisa tihlampfi laha ku xaviseriwaka kona, laha van'wana a va phasela ku dya. Ndlala a yi nga tiveki eka Phaphazela.

Mpfuxeto na yena a navela ku va muphasi wa tihlampfi. A tshamela ro kombela tata wa yena leswaku a n'wi xavela swinjovo.

Siku leri tata wa yena a nga n'wi xavela swinjovo, a tsakile na ku nyanyuka. Xiphiso lexi a xi ri kona a ku ri leswaku wa chava ku famba a ri yexe a ya edan'wini a ya phasa. U komberile munghana wa yena Mpfumelelo ku famba na yena. Mpfumelelo u a rile. U komberile Xikombiso kambe Xikombiso u n'wi byerile leswaku yena u chava tinyoka ta le matini.

Xana u ta endla yini? U lava ku phasa hi ntiyiso leswaku a ta pfuna tata wa yena loyi a xavisaka tihlampfi laha ku xavisiwaka kona. U lava ku endla leswi hi mbilu ya yena hinkwayo. Mpfuxeto u vile na xivindzi a famba a ri yexe a ya phasa tihlampfi. U hoxile xinjovo edan'wini ivi a tshama eribuweni ra damu.

Endzhaku ka nkarhi, u vonile nyoka ya le matini yi hlambela yi n'wu kongomile.

U hatlisile a longa switirhisiwa swa yena ivi a tsutsuma a ya ekaya a nga khomanga na hlampfi. Tatana wa yena va n'wi vutisile leswaku hikokwalaho ka yini a nga vuyanga na hlampfi hi siku ra yena ro sungula. Mpfluxeto a ri na tingana ku va a vula leswaku u balekile hikuva u vonile nyoka ya le matini. U vurile leswaku a ku va nga na hlampfi leyi nga ya eka xinjovo xa yena.

Hi siku leri landzelaka, Mpfuxeto u hubutile a pfuka ka ha ri mixo. U yile eka vanghana va yena a ya va kombela leswaku va n'wi heleketa edan'wini. Va nambe va engeta va ala na ku vula leswaku a va lavi ku tshunela ekusuhi na damu leriya. Va chava tingoka ta le matini.

Mpfluxeto u na xiphiso. Xana i mani a nga n'wu heleketaka? A nga lavi ku tlhela a famba a ri yexe nakambe. Kambe mbilu ya yena a yi lava ku phasa tihlampfi. U ti anakanya tanihi muphasi wa tihlampfi wo humelela eka ndhawu liya.

Tatana Maboko i muphasi wa tihlampfi loyi a nga na ntokoto. Hi siku leri landzelaka u yile eka Tatana Maboko ivi a n’wu kombela ku famba na yena eku phaseni ka tihlampfi. Tatana Maboko a nga vanga na xiphiqo naswona u pfumerile. Mpfluxeto a tsakile na ku ti yimisela ku phasa tihlampfi to tala.

Tatana Maboko a tiva damu ra Ritavi kahle swinene, ku fana na xandla xa voko ra yena. U tekile Mpfuxeto a n'wi yisa eka tlhelo leri a ri pfumala tinyoka ta mati. Mpfuxeto u ti twile a rhulini hi xiboho xa yena.

Va hoxile swinjovo swa vona ivi va yima va lava ku vona leswaku ku ta endleka yini.

Xinjovo xa Mpfuxeto xi kombisa ku ninginika. Leswi swi vula leswaku xinjovo xi phasile hlampfi.

Tatana Maboko u lerisile Mpfuxeto leswaku a hatlisa a koka xinjovo xa yena.

Mpfuxeto u kokile xinjovo ivi a huma na hlampfi leyi kulu. Tatana Maboko u tekile xinepe xa hlampfi na ku yi kala ntikelo wa yona.

Xinjovo xa Tatana Maboko na xona xi kombisile ku ninginika. U xi kokile ivi xi huma na bawuri. Siku rero, un'wana na un'wana u yile ekaya a khomile hlampfi emavokweni ya yena.

Mpfluxeto a tsanile loko nkarhi wa Tatana Maboko wo wisa wu fika emakumu. U tsundzukile leswi Tatana Maboko a va n'wi pfunisa xiswona. A nga ha tsakanga loko a ehleketa leswaku u ta fanele ku hamba a famba a ri yexe edan'wini.

Se a swi kota ku phasa tihlampfi masiku hinkwawo. Na hambileswi a ri yexe, a tsundzuka hinkwaswo leswi Tatana Maboko a nga n'wu dyondzisa.

Xikombiso na Mpfumelelo va n'wi komberile leswaku a va nyika tihlampfi. Sweswi va hitekela ku famba na yena. Va lava ku dyondza ka yena. Mpfuxeto se a ri nhenha ya ku phasa tihlampfi eka tintangha ta yena.

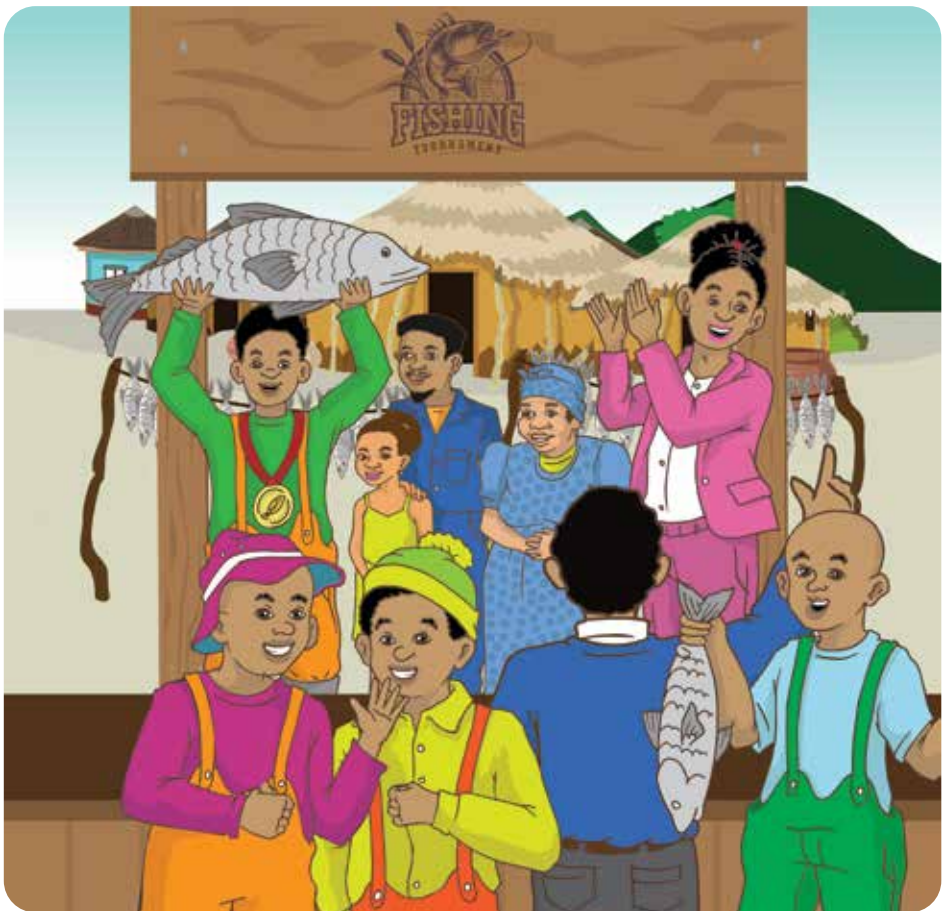

Mpfluxeto u sungurile xipano xa vaphasi va tihlampfi xo tiya. Swirho swo sungula swa xipano xa yena a ku ri Xikombiso na Mpumelelo. Tatana Maboko na yena a katsiwile tanihi xirho.

Hi xitshuketana Mpfuxeto se a tekile xidlodlo ku suka ka muphasi wa tihlampfi wa ndhuma etikweni.

Tolo a ku ri mphikizano wa lembe na lembe edan'wini ra Ritavi. Vaphasi va tihlampfi va le kule na le kusuhi a va tile.

Xipano xa Mpfuxeto xi kumile thirofi na mali yo ringana magidi ya ntlhanu wa tirhandi. Namuntlha va tlangela ku hlula ka vona ekaya ra Mpfuxeto.

Readers

Ntlawa wa 1-2

- Xilamulana xa kahle
- A ku na mati
- Pfumi na Bobo
- Vuxa wa swikota ku basisa
- Switwari
- Vaboti vo pfuna
- Nyoka exivaleni!
- Xana xi nga haha?
- Dyambu na mpfula!
- Vun-we na Vutivi
- Misisi yikulu
- Ndzalama wa hlamala!
- Tatana u ta vuya rini?
- Chuchekani na pume
- A hi hlayiseni mati
- Jazi ro hundzuriwa
- Va le purasini
- Ndavi u lava ku penda
- Ndzilo!
- Vutshila wa gingirika!

Ntlawa wa 3

- Vanghana eka maxelo hinkwawo!
- Vanhwanyana na mbuti
- A ndzi tsakeli matsavu!
- Va na na vukheta, Khatisa
- Khavisani u vavisekile
- Tintangu tintshwa ta Kwetsimani
- Tsakeriwa loyi a tsakeke!
- Mukapu wo nandziha
- Mati hinkwakoko!
- Xibelani xa Kulani
- Rhoko yo saseka
- N'wamapurasi Endlani na minkawu
- Nkwangulatilo wa Nhlngano
- Moli na tikhirikete
- Vukahle u khoma khamba!
- Masingita ya timbewu
- Vuvabyi bya tinguluve
- Maqhingha ya Monyai
- Ku navela ka Rifumo ku humelela
- Mandza ya Mbhimbhi yo kajivela
- Ku dyondza hi ta machela
- Ku pfuna kokwana va hola
- Miehleketo ya Ntiyiso ya kahle
- Maendlelo ya VaVhenda
- Mangalani na Xalati
- Ku ringa swakudya swa Xivhenda
- Muhluri u kota ku hlaya nkarhi
- Mutlangi wa le henhla
- Ximilana xo horisa
- Bolo leyi nga lahleka
- Riendzo ro ya entangeni wa swiharhi

Ntlawa wa 4-5

- Ngwenya ya makwanga
- Xingwavila xa nsuku
- Tinyiko
- Lulama u tshama na rihanyo lerinene!
- Soweto
- Tinyoxi
- Xana i xihatla xa yini, Dzuniso?
- Hitekani u twa ku vava ekhwirini
- Tinxaka ta vutleketli
- Ku rihiseta ka tinkuzi
- Nhwanyana wo tlhariha
- Swi kulu eka mina!
- Masungulo mantshwa
- Vafana vo tlhariha
- Muphasi wa tihlampfi
- Nkelunkelu
- Mukhuhlwana
- Nghozi exirhapeni xa Kokwana
- N'warikolwani, wa nhenha!
- Ntanghu yo Saseka
- Norho wa Rilaveta

ZENEX
FOUNDATION

MOLTENO
INSTITUTE FOR LANGUAGE AND LITERACY
EST. 1974

Ulwazi Lwethu i phurojeke leyi nga simekiwa na ku nyikiwa mpfuno wa swa timali hi Zenex Foundation ku va yi hlulukisa nongonoko wa matsalwa ya ku hlaya na switirhisiwa swa nseketelo wa vadyondzisi leswi swi nga olova hi ku tirhisa tindzimi ta laha Afrika. Phurojeke leyi yi kongomisiwile eka ku dyondzisa na ku seketela vadyondzi eka Dyondzo ya Masungulo ku va va hlulukisa tindzimi ta vona ta le kaya ta ku hlaya na ku twisisa. Matsalwa yo hlaya ya tsariwile ro sungula hi tindzimi ta kaye ta Afrika hi ku tirhisana na Molteno Institute for Language and Literacies, Nelson Mandela Institute for Education and Rural Development, Room to Read South Africa, na Saide. Switirhisiwa hinkwaswo swi hlulukisiwa tanihi “Switirhisiwa swa Dyondzo leswi nga Pfuleka” kumbe “Open Education resources” (OER).

Please visit our website to download the full copy of this reader:
ulwazilwethu.org.za

Creative Commons Attribution-
NonCommercial-NoDerivatives
(CC BY-NC-ND) 4.0
International Licence

Disclaimer: You are free to download and share this work as long as you attribute Zenex Foundation, but you may not change this work in any way or use it commercially.

